
De Hondsrug

Een machtig gebied

© 2022, Uitgeverij Koninklijke Van Gorcum BV,
Postbus 43, 9400 AA Assen.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16 h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet) kan men zich wenden tot Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl).

NUR 653

ISBN 978 90 232 5802 5

1^e druk, 2022

Uitgave

Uitgeverij Koninklijke Van Gorcum, Assen

Fotografie

Karin Broekhuijsen

Tekst

Bertus Boivin

Tekstredactie

Marita Weener

Duitse vertaling

Kordelia Nitsch, nitsch & struiving

Engelse vertaling

Joke de Groot, Hawkeye Vertalingen & Redactie

Vormgeving

arjensnijder.design, Zwolle

Druk

Drukkerij Van Gorcum, Raalte

De Hondsrug

Een machtig gebied

Karin Broekhuijsen | Bertus Boivin

2022 >g uitgeverij
koninklijke van gorcum

De Hondsrug
UNESCO Global Geopark
Van alle tijden ...

De Hondsrug

UNESCO Global Geopark

Organisme der Verenigde
Naties voor Culturele
Erfgoed en Cultuur

De Hondsrug
UNESCO
Global Geopark

Inhoud

Welkom op de Hondsrug	6
Onvoorstelbaar natuurgeweld	16
Sporen van de oudste bewoners	30
Sporen van strijd op de Hondsrug	44
Een kletsnatte wereld	56
Landschap zonder weerga	72
Boeren op de Hondsrug	84
Het verhaal van het water	98
Het bos in ...	112
De Hondsrug door de ogen van kunstenaars	124
Hoog tijd voor de Hondsrug	138

Willkommen auf dem Hondsrug	6
Unvorstellbare Naturgewalten	16
Spuren der Ureinwohner	30
Spuren von Kampf und Krieg auf dem Hondsrug	44
Eine klatschnasse Welt	56
Unvergleichliche Landschaft	72
Bauern auf dem Hondsrug	84
Die Geschichte vom Wasser	98
Draußen im Wald ...	112
Der Hondsrug durch die Augen seiner Künstler	124
Höchste Zeit für den Hondsrug	138

Welcome to the Hondsrug	6
Unimaginable natural disasters	16
Traces of the oldest inhabitants	30
Traces of battle on the Hondsrug	44
A soaking wet world	56
Unparalleled landscape	72
Farmers on the Hondsrug	84
The story of the water	98
Into the woods ...	112
The Hondsrug through the eyes of artis	124
High time for the Hondsrug	138

WELKOM OP DE HONDSRUG

• Hunze, Gasselternijveen,
met molen De Juffer

Welkom op de Hondsrug

De Hondsrug UNESCO Global Geopark

Het Hondsruggebied is uniek. De ruggen en dalen werden in de ijs-tijden gevormd. De prehistorische mens liet er ons zijn schatten na. Duizenden jaren lang gaven mensen vorm aan een landschap dat zo van alle tijden geworden is. De Hondsrug UNESCO Global Geopark vertelt hun verhalen.

Landschappen en geologische verschijnselen laten de evolutie van de aarde zien. Ze vormen de basis voor een duurzame ontwikkeling. In een UNESCO Global Geopark worden geologisch erfgoed en landschappen van internationale waarde op een integrale manier beheerd. Behoud, educatie en duurzame ontwikkeling staan daarbij centraal.

Net als het UNESCO Werelderfgoed is ook het Geopark-programma een erkend label. Op dit moment zijn er bijna 170 UNESCO Geoparken in ruim 40 landen verspreid over de hele wereld. De Hondsrug UNESCO Global Geopark is er één van. Het ligt in het noorden van Nederland tussen Groningen en Emmen. Het Hondsruggebied heeft een lengte van zo'n 70 kilometer en een gemiddelde breedte van 20 kilometer.

Meer weten over De Hondsrug UNESCO Geopark en wat je er kunt zien en beleven?
Kijk op www.dehondsrug.nl.

• De Kibbelkoele, Noord-Sleen

Willkommen auf dem Hondsrug

Der Hondsrug UNESCO Global Geopark

Das Gebiet des Hondsrug ist einzigartig. Die Geestlandschaft erhielt in den Eiszeiten ihre Gestalt und schon die Menschen der Urzeit hinterließen uns wahre Schätze. Über Tausende von Jahren formte der Mensch einen Naturraum, der Vergangenheit und Zukunft eint. Der Hondsrug UNESCO Global Geopark erzählt deren facettenreiche Geschichte.

Landschaften und geologische Phänomene dokumentieren die Evolution der Erde. Sie bilden das Rückgrat für die nachhaltige Weiterentwicklung. UNESCO Global Geoparks pflegen und verwalten geologische Erbstätten und Landschaften von internationalem Wert mit einem integralen Ansatz. Erhalt, Vermittlung und nachhaltige Entwicklung stehen dabei im Fokus.

Wie das UNESCO-Welterbe ist auch das Geopark-Programm ein anerkanntes Label. Derzeit gibt es

weltweit fast 170 UNESCO-Geoparks in über 40 Staaten. Der Hondsrug UNESCO Global Geopark ist einer von ihnen. Er liegt im Nordosten der Niederlande zwischen Groningen und Emmen. Das Hondsruggebiet hat eine Gesamtlänge von etwa 70 km und eine durchschnittliche Breite von 20 km.

Mehr Infos über den Geopark und darüber, was man dort sehen und unternehmen kann, finden Sie auf:
www.dehondsrug.nl.

Welcome to the Hondsrug

The Hondsrug UNESCO Global Geopark

The Hondsrug region is unique. The ridges and valleys were created in the ice ages. Prehistoric man left us his treasures there. For thousands of years, people have shaped a landscape that has become timeless. The Hondsrug UNESCO Global Geopark tells their stories.

Landscapes and geological phenomena show the evolution of the earth. They form the basis for a sustainable development. In a UNESCO Global Geopark, geological heritage and landscapes of international value are managed in an integrated manner. Conservation, education and sustainable development are central to this.

Like the UNESCO World Heritage Site, the Geopark programme is also a recognised label. Currently, there are almost 170 UNESCO Geoparks in more than 40 countries around the world. The Hondsrug UNESCO Global Geopark is one of them. It is located

in the north of the Netherlands between Groningen and Emmen. The Hondsrug region is about 70 kilometres long and has an average width of 20 kilometres.

Would you like to know more about The Hondsrug UNESCO Global Geopark and what there is to be seen and experienced? Check www.dehondsrug.nl.

Loopgraven en tankgrachten

Tegen het eind van de Tweede Wereldoorlog besloten de Duitsers een nieuwe verdedigingslinie aan te leggen om de geallieerde opmars te bemoeilijken. Dwangarbeiders groeven een linie van loopgraven en tankgrachten dwars door Drenthe. Op de foto's zie je restanten van de linie op het Ballooërveld.

In april 1945 kostte het de Canadezen tien dagen om het Hondsruggebied te bevrijden. Net als de legers in vroeger tijden trokken ook de geallieerde toepen over de Hondsrug naar het noorden. Op 6 april 1945 werd Coevorden als eerste bevrijd, waarna het tot 16 april duurde voor de Canadezen de laatste wijken van Groningen konden innemen.

Schützen- und Panzergräben

Gegen Ende des Zweiten Weltkriegs beschlossen die deutschen Besatzer, eine neue Verteidigungslinie zu bauen, um den Vormarsch der Alliierten zu erschweren.

Zwangsarbeiter legten eine Reihe von Schützen- und Panzergräben quer durch Drenthe an. Die Fotos zeigen Überreste der Verteidigungslinie auf dem Ballooërveld.

Im April 1945 brauchten die Kanadier zehn Tage, um den Hondsrug zu befreien. Genau wie die Armeen in früheren Zeiten zogen die alliierten Truppen über den Hondsrug nach Norden. Am 6. April 1945 wurde Coevorden als erstes befreit, danach dauerte es bis zum 16. April, bis die Kanadier die letzten Stadtviertel Groningens einnehmen konnten.

Trenches and tank ditches

Towards the end of the Second World War, the Germans decided to build a new defence line to hinder the Allied advance. Forced labourers dug a line of trenches and tank ditches right across Drenthe. In the photographs, remnants of the line on the Ballooërveld can be seen.

In April 1945, it took the Canadians ten days to liberate the Hondsrug region. Just like the armies in earlier times, the allied troops moved north across the Hondsrug. On 6 April 1945, Coevorden was first to be liberated, after which it took until 16 April before the Canadians could take the last districts of Groningen.

- Tankgracht, Ballooërveld
- Loopgraven, Ballooërveld

Sporen van strijd op de Hondsrug | Sporen von Kampf und Krieg auf dem Hondsrug | Traces of battle on the Hondsrug

- Hunzebos, Exloo
- Zeegser Duinen
- Boomkroonpad, Boswachterij Gieten-Borger
- Zeegser Duinen

- Beukenlaan, Boswachterij Exloo

• Schipborgsche Diep,
Kymmelsberg

• Ochtendmist,
Ballooërveld

